

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1966

FCR Sertifika No.: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1143

Kitap Adı : İlk Dönem İslam Tarihinde Bedevi Zihniyeti ve Yansımaları

Alt Başlık : Hz. Peygamber ve Dört Halife Dönemi Örneği

Book Title : The Bedouin Mindset and Its Reflections in Early Islamic History

Subtitle : The Case of the Prophet and the Four (Rashidun) Caliphate

ISBN : 978-625-8724-99-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724998

Yazar | Author: Mehmet Ali Balin | orcid.org/0009-0009-9175-3641

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5x21cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 127 (xii+115)

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR Yayın

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HBJF - Türk ve Orta Doğu / İslam Tarihi | Islamic history

BISAC: HIS023000 - Orta Doğu Tarihi | HISTORY / Middle East / General

THEMA: QRP - İslam | Islam

LC Classification: DS38 - İslam Dünyası Tarihi | History of the Islamic World

DEWEY: 297.09 - İslam – Tarih, coğrafi dağılım ve biyografi | Islam—Historical, geographic, and persons treatment

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: İslam Araştırmaları | Islamic Studies

WoS Citation Topics Micro: Erken Dönem İslam / Hz. Muhammed ve Raşid Halifeler Dönemi | Early Islam / Prophet Muhammad and Rashidun Caliphate

Scopus Subject Areas: Beşerî Bilimler ve Sanat → Din Bilimleri | Arts and Humanities → Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Balin, Mehmet Ali. *İlk Dönem İslam Tarihinde Bedevi Zihniyeti ve Yansımaları: Hz. Peygamber ve Dört Halife Dönemi Örneği* Ankara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm Hakları Saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İLK DÖNEM İSLAM TARİHİNDE BEDEVİ ZİHNİYETİ VE YANSIMALARI

-Hz. Peygamber ve Dört Halife Dönemi Örneği-

Mehmet Ali BALİN

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About The Author

Mehmet Ali BALİN

Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesinde doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini, Kocaköy'de; lise eğitimini, 2017 yılında Diyarbakır Şehitlik Lisesi'nde; lisans eğitimini ise 2021 yılında Dicle Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Aynı yıl Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde göreve başlamış olup hâlen bu kurumda görevini sürdürmektedir. Bunun yanı sıra yaklaşık dört yıl klasik usulde medrese eğitimi almıştır.

He was born in 1999 in the Kocaköy district of Diyarbakir province. He completed his primary and secondary education in Kocaköy. He graduated from Diyarbakir Sehitlik High School in 2017. He completed his undergraduate education at Dicle University in 2021. In the same year, he began working within the structure of the Department of Religious Affairs, where he currently continues his duty. In addition, he received traditional (Madrassa/Moslem Theological School) education in the classical method for approximately four years.

Kitap Hakkında

İlk Dönem İslam Tarihinde Bedevi Zihniyeti ve Yansımaları

-Hz. Peygamber ve Dört Halife Dönemi Örneği-

İslam tarihinde siyasi, sosyal ve dinî hadiselerin doğru bir şekilde okunması ve bu okuma sırasında olayların merkezinde yer alan şahısların sosyo-psikolojik yapılarının iyi bilinmesi son derece önem arz etmektedir. İslam Tarihi alanında okumalar yaptığımızda sıkça gördüğümüz kavramlardan biri olan “bedevi”, neredeyse ilk dönem İslam tarihinde meydana gelen birçok olayın merkezinde yer almaktadır. Durum böyle olunca bedevinin sosyo-psikolojik yapısını yani bedevi zihniyetini bilmek son derece önem arz etmektedir.

Zira bu zihniyet; kabilecilik, bireyselcilik, pragmatizm ve düşüncede yüzeysellik gibi karakteristik vasıflarıyla ilk dönem İslam tarihinin şekillenmesinde ve sonraki dönemlere tevarüs eden siyasi-dinî anlayışların zemin bulmasında ya doğrudan ya da dolaylı yoldan etkili olmuştur.

Bu çalışmada, Hz. Peygamber ve Dört Halife dönemindeki siyasi, sosyal ve dinî hadiselerin arkasındaki itici güçlerden biri olan bedevi zihniyeti tarihî süreç içerisinde ele alınmış; bu zihniyetin karakteristik özellikleri ile bu özelliklerin tarihsel kırılma noktalarındaki tezahürleri incelenmiştir.

Bu çerçevede; Ridde Hareketleri, Hz. Osman'ın şehadeti, Sıffin Savaşı ve Hariciliğin doğuşu başta olmak üzere İslam toplumunu sarsan büyük hadiseler, bedevi zihniyeti üzerinden değerlendirilmiştir.

Bunun yanında, bedevi kabilelerin İslam'ın yayılma sürecinde askerî bir güç olarak oynadıkları rol ile merkezî otoriteye karşı sergiledikleri direnç arasındaki paradoksal ilişki ele alınmıştır.

Araştırmada, başta klasik İslam tarihi kaynakları, tefsir ve hadis literatürü olmak üzere konuya dair temel eserlerden istifade

edilmiş olup rivayetler, tarihî bağlamı, dönemin şartları ve sosyolojik değer yargıları dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Elde edilen veriler, bedeviliğin, yalnızca fiziksel bir göçebelik veya mekânsal bir durum olarak açıklanamayacağını; aksine mekândan bağımsız bir “zihinsel durum” olarak şehir hayatında ve siyasi kurumlarda da varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

Dolayısıyla ilgili dönemde bedevi zihniyetinin yansımalarının incelenmesi hem İslam medeniyetinin dil ve kültür sahasındaki teşekkül sürecinin hem de bugün hâlâ devam eden pek çok tartışmanın kökenini teşkil eden Arap zihniyetinin daha doğru anlaşılmasına önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi; Hz. Peygamber; Cahiliye; Bedevi; Bedevi Zihniyeti.

About the Book

The Bedouin Mindset and Its Reflections in Early Islamic History -The Case of the Prophet and the Four (Rashidun) Caliphate-

It is very important to correctly read the political, social and religious events in the history of Islam and to know, during this reading, the socio-psychological structures of the individuals who are at the center of these events. The term “Bedouin”, which is one of the concepts we frequently see when reading Islamic history, lies at the center of many events that occurred during the Early Islamic Period. In the circumstances, understanding the socio-psychological structure of the Bedouin, namely, the Bedouin mindset, becomes extremely important.

This mindset, with its characteristic features such as tribalism, individualism, pragmatism, and superficiality in thought, has either directly or indirectly influenced the shaping of Early Islamic History and provided a foundation for the political-religious understandings inherited by subsequent periods.

In this study, the bedouin mindset, which is one of the driving forces behind the political, social, religious events during the period of Prophet and the Four (Rashidun) Caliphate, is examined within its historical process. It also analyzes the characteristic features of this mindset as well as their appearances at historical breaking points.

Within this framework, major events that shook Islamic society, particularly the Ridda (apostasy) movements, the martyrdom of Uthman, the Battle of Siffin, and the emergence of Kharijism, are evaluated through the Bedouin mindset.

Besides this, the study addresses the contradictory relationship between the role Bedouin tribes played as a military force in the expansion of Islam and the resistance they displayed against central authority.

During the research, primary sources on the subject, particularly classical Islamic history sources, exegesis (tafsir), and hadith lit-

erature, are utilized. Narratives are evaluated by taking into account their historical context, the conditions of the period, and sociological value judgments.

The data obtained indicates that Bedouinism cannot be explained merely as physical nomadism or a spatial condition. On the contrary, it persists as a space-independent “state of mind” within urban life and political institutions.

Now, therefore, analyzing the reflections of the bedouin mindset in the relevant period provides important contributions to a more accurate understanding of both the formation process of Islamic civilization in the fields of language and culture, and the Arab mindset, which

Keywords: Islamic History; The Prophet; Jahiliyyah; Bedouin; Bedouin Mindset.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	xi
--------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE BEDEVİ ZİHNİYETİ

1.1. Bedevi	1
1.2. Zihniyet	7
1.3. Arap Yarımadası'nda Bedevilik	8
1.4. Bedevi Zihniyetin Oluşumuna Etki Eden Unsurlar	9
1.4.1. Yaşam Tarzı	10
1.4.2. Tabiat	10
1.5. Bedevi Zihniyetin Karakteristik Özellikleri	12
1.5.1. Ferdîyetçilik	13
1.5.2. Çıkarıcılık	16
1.5.3. Kabilecilik	19
1.5.4. Dinî Zayıflık	23
1.5.5. Duygusallık	26
1.5.6. Düşüncede Yüzeysellik	27
1.5.7. Kibirlilik	29
1.5.8. İhanetçilik	31
1.5.9. Cahillik	32
1.5.10. İntikamcılık	33
1.5.11. Kindarlık	35
1.5.12. Maddiyatçılık	36
1.5.13. Nifakçılık	39
1.5.14. Tamahkârlık	40
1.5.15. Âdâb-ı Muâşeretten Uzaklık	42
1.5.16. Hürriyete Düşkünülük	44
1.5.17. Ataerkil Anlayış	46
1.5.18. Asabiyet/Taassupçuluk	48
1.5.19. Yağmacılık	51
1.5.20. Suizan	52

İKİNCİ BÖLÜM
İLK DÖNEM İSLAM TARİHİNDE BEDEVİ ZİHNİYETİN
YANSIMALARI

2.1. Siyasi-Askerî Hadiselerdeki Yansımalar -----	55
2.1.1. Hudeybiye Antlaşması-----	55
2.1.2. Hayber Gazvesi-----	58
2.1.3. Huneyn Gazvesi ve Tâif Kuşatması-----	59
2.1.4. Heyetler Yılı-----	65
2.1.5. Ridde Hareketleri-----	67
2.1.6. Hz. Osman'ın Şehadeti-----	71
2.1.7. Sıffîn Savaşı ve Haricilik-----	76
2.2. Sosyal Alandaki Yansımalar -----	82
2.2.1. Âdâb-ı Muâşerete Riayetsizlik-----	82
2.2.2. Ganimete Düşkünlük-----	84
2.2.3. İntikam Alma Hırsı-----	85
2.2.4. Minnet Altında Bırakma Anlayışı-----	86
2.2.5. Kibirli Olmak-----	87
2.2.6. Bireysellilik ve Çıkarcılığın Esas Alınması-----	88
2.2.7. Merhametsizlik-----	90
2.2.8. Hürriyete Aşırı Düşkünlük-----	90
2.2.9. Nifakçı Olma Hâli-----	91
2.3. Dinî Hayattaki Yansımalar -----	92
2.3.1. Kur'an-ı Kerim'e Lafızcî Yaklaşım-----	93
2.3.2. Fıkhi Konulardaki Yüzeysellik-----	94
2.3.3. İbadet Konusunda Duyarsızlık-----	96
SONUÇ -----	99
KAYNAKÇA -----	103
EKLER -----	111
DİZİN -----	113

ÖN SÖZ

İlk dönem İslam tarihi, yalnızca kronolojik hadiselerin sıralandığı bir zaman dilimi değil, aynı zamanda farklı sosyal yapıların, kültürel alışkanlıkların ve zihniyet dünyalarının dinî, siyasi ve toplumsal olaylarla iç içe geçtiği çok katmanlı bir tarihî süreçtir. Bu dönemi sağlıklı biçimde anlamak, olayları yalnızca rivayetler üzerinden değil, onları meydana getiren insan unsurunu ve bu unsurun düşünce dünyasını da dikkate almayı gerekli kılmaktadır.

Bu ihtiyaçtan hareketle kaleme alınmış olan elinizdeki çalışmanın temel amacı, Arap toplumunun önemli bir kesimini oluşturan bedevilerin taşıdığı zihniyetin, Hz. Peygamber ve Hulefâ-yi Râşidin dönemlerinde meydana gelen siyasi, sosyal ve dinî gelişmeler üzerindeki etkisini tarihî veriler ışığında incelemektir. Bu bağlamda bedevilik, yalnızca göçebe bir yaşam biçimi olarak değil, tarihî hadiselerin oluşumunda etkili olan bir zihniyet yapısı olarak ele alınmıştır.

İslam tarihine dair yapılan araştırmalarda, savaşlar, fetihler, siyasi mücadeleler ve mezhebî oluşumlar geniş biçimde incelenmiş olmakla birlikte, bu gelişmelerin arka planındaki sosyo-psikolojik dinamikler çoğu zaman ikinci planda kalmıştır. Oysa tarihî olayların doğru anlaşılabilmesi, onları şekillendiren insan unsurunun sahip olduğu düşünce biçiminin de tahlil edilmesini gerekli kılar. Bu kitap, tam da bu noktada, bedevi zihniyetini merkeze alarak ilk dönem İslam tarihine farklı bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

Bu kitap, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmanın gözden geçirilmiş

ve kitaplaştırılmış şeklidir. Kitap hâline getirilirken akademik disiplin korunmuş; bununla birlikte anlatım dili daha akıcı hâle getirilmiş, bazı değerlendirmeler yeniden gözden geçirilmiş ve okuyucunun konuyu daha bütüncül takip edebilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çalışmanın, ilk dönem İşlam tarihi araştırmalarına katkı sağlamasının yanı sıra, tarihî hadiselerin arka planındaki zihniyet unsurlarını anlamaya çalışan araştırmacılar için de faydalı olmasını temenni ediyorum. şüphesiz ki bu eser, nihai söz söyleme iddiasında olmayıp konu üzerine yapılacak yeni araştırmalara mütevazı bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanması ve kitap hâline getirilmesi sürecinde ilmî birikimi, kıymetli tavsiyeleri ve yol göstericiliği ile her zaman destek olan danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Özkan’a en kalbî teşekkürlerimi sunarım.